

HEDERSRELATERAD BROTTSLIGHET

LÄRARHANDLEDNING

Illustration: Anders Worm

Innehåll

Lärohandledning för en fallstudie om vad som händer när en närstående slår eller utsätter en familjemedlem för andra sorters övergrepp. Lista på litteratur med anknytning till ämnet.

Målgrupp

Materialet är riktat till dig som är lärare för högstadiets högre årskurser och till dig som är gymnasielärare.

Användningsområde

Som speciellt tema i samhällskunskapen, exempelvis Brott och straff, som en del i ämnet Rättskunskap, som en fördjupning i ämnet Livskunskap eller Sex och samlevnad, men även som grund för elever som vill behandla ämnet i kursen Projektarbete.

Praktiska förutsättningar i skolmiljön:

- Tillgång till datorer med internet.
- Gärna utrymmen där eleverna kan sitta ensamma eller i mindre grupper och arbeta.

Illustration: Anders Worm

Inledning

I Sverige lever vi utifrån FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. De slår fast att alla människor är födda fria, är lika i värde och har samma rättigheter. De gäller för var och en, oavsett etnisk tillhörighet, hudfärg, kön, språk, religion, sexuell läggning, politisk uppfattning eller social ställning.

Få brott är så komplexa och svåra att utreda som våld som utövas i nära relationer. Brotten drabbar inte bara individer, utan är också ett samhällsproblem. Regeringen har under några år framöver avsatt en stor summa pengar för att dessa brott ska bekämpas. Ett av målen är att via utbildning och information se till att fler sådana brott anmäls, utreds och lagförs.

Under 2009 satsar därför Polisen extra resurser på att förhindra och på att klara upp brott i nära relationer. Eftersom brotten oftast begås i hemmet är det svårt att upptäcka, ingripa och att hjälpa de som drabbas. Många ungdomar känner heller inte till vart de ska vända sig och vilken hjälp samhället ger. Du som är lärare kan själv ha kommit i kontakt med elever som signalerat att de utsatts för våld.

Ofta står vi oförberedda och en aning handfallna inför sådana situationer. Det här materialet är ett steg mot större kunskap, både för dig och ungdomar i din närhet. Det fall som vi valt att beskriva här, bygger på verkliga händelser. Det skildrar en familj som kontrollerar och misshandlar sin dotter.

Val av medium

Vi använder oss av en tecknad serie på nätet. Serien ska fungera som en övergripande ingång till att lära sig mer om ämnesområdet. Det är därför viktigt att du som är lärare vet mer om mekanismerna som ligger bakom de våldshandlingar och de kränkningar fallet visar. I slutet av den här handledningen finns länkar till myndigheter och organisationer som ger dig den bakgrund som behövs för att handleda. Där finns också tips på undersökningar och litteratur som tar upp ämnet.

Begränsning

För att dramaturgin i en tecknad serie ska fungera gör manusförfattaren och illustratören vissa val. Det innebär till exempel att karaktärsdrag hos figurerna överdrivs för att känslan och budskapet ska nå fram till användaren. Varje brott av den här arten ska i sig betraktas som unikt och har sin egen bakgrund och historia. Att skildra fallet i form av tecknad serie kan emellertid ge den distans som det svåra ämnet behöver.

Genomförande

Det tecknade fallet, som är stommen i detta material, är tänkt att genomföras på lektionstid. Räkna med att ni behöver cirka en dubbeltimme. Ni har då tid till nödvändig diskussion. Ni klickar er fram i berättelsen och ställs inför olika dilemman. En del är rena kunskapsfrågor, andra har mer etiska och moraliska dimensioner. Detta gör att det till en del frågor bara finns ett svar som är korrekt, medan andra är öppna för diskussion. Då det gäller rättskedjan anges det korrekta svaret direkt efteråt i materialet. Det är väsentligt att låta klassen diskutera fallet, gärna i mindre grupper, och sedan avsluta med en gemensam genomgång som du som lärare leder. Dina elever har säkert tankar och erfarenheter som vidgar perspektiven.

På polisens hemsida, www.polisen.se, under rubriken "Utsatt för brott", finns en utförlig beskrivning av denna typ av brott. Där finns också länkar till andra myndigheter och organisationer, som Brottsofferjourernas Riksförbund (BOJ), Barnens Rätt i Samhället (BRIS) och Brottsförebyggande rådet (Brå), där du kan få ytterligare fördjupad kunskap i ämnet. Här finns även undersökningar och publikationer tillgängliga.

Fallet är framtaget i en arbetsgrupp bestående av representanter från Brottsförebyggande rådet, Stödcentrum för unga brottsoffer, Polismuseet och Rikspolisstyrelsen. Materialet är testat av lärare och ungdomar i tänkta målgrupper. Illustratör är Anders Worm.

Illustration: Anders Worm

HANDLEDNING TILL FALLET OM HEDERSRELATERAD BROTTSLIGHET

”Rita och Micke”

Här möter du Rita, som är utsatt för ett så kallat hedersrelaterat brott. Hennes familj inskränker hennes personliga frihet och misshandlar henne då hon träffar den pojkvän, Micke, hon själv valt. I familjens ögon kränker Rita släktens heder. Rita och människorna i hennes närhet ställs inför svåra val. Fundera på de beslut Rita fattar och vilka konsekvenserna blir.

1. Gå in på www.brottsrummet.se eller www.polismuseet.se.
2. Klicka in dig på ”Hedersrelaterad brottslighet/ Rita och Micke”.
3. Starta genom att klicka dig fram.
4. Vill du backa, använd den svarta pilen högst upp.
5. Studera de olika svarsalternativen och kommentaren som följer. Fundera på vilka frågor som kan komma upp under genomförandet.
6. Sist i materialet på nätet finner du ett test, som kan avsluta lektionspasset.

Här följer några exempel på frågor som klassen kan tänkas ställa/ni kan resonera kring

Du som lärare kan förbereda dig genom att läsa mer om ämnet på hemsidan www.dinarattigheter.se

- Kan man säga att det finns svenska varianter av hedersförtryck?
- Hur tror du en välbärgad familj i innerstaden skulle reagera om deras dotter förälskade sig i en kille från förorten, med helt annan bakgrund?
- Är det så att en ung människa alltid vet vad som är bäst för henne eller honom?
- Vilken är anledningen till att unga flickor och pojkar gifts bort, tror du?
- Hur var det i Sverige för 100 till 150 år sedan? Gifte sig människor av enbart kärlek då?
- Varför tycker vi som vi gör? Materialet kan med fördel kompletteras med värderingsövningar.

VILL DU LÄRA DIG MER?

Litteratur:

Arbabi, Farnaz & Fristorp, Lotta (2003). *Överlevnadshandbok för flickor om frihet och heder*. Stockholm: Rädda barnen.

Bremer, Sevil, Brendler-Lindqvist, Monica & Wrangsjö, Björn (2006), *Ungdomar och hedersrelaterat våld. Om transkulturellt behandlingsarbete*. Stockholm: Rädda Barnen

Högdin, Sara (2007). *Utbildning på (o)lika villkor – om kön och etnisk bakgrund i grundskolan*. Rapport i socialt arbete nr 120 2007. Institutionen för social arbete: Stockholms universitet.

Rikspolisstyrelsen (2007). *Hedersnormer och hedersvåld*. Stockholm: Rikspolisstyrelsen.

Schlytter, Astrid (2004). *Rätten att själv få välja*. Lund: Studentlitteratur.

Wikan, Unni (2005), *En fråga om heder*. Stockholm: Ordfront förlag.

Webbplatser:

www.dinarattigheter.se En samverkansprojekt mellan Rädda Barnen, Närpolisen, Socialtjänsten, Kvinno- och Tjejjouren i Norrköping, Ungdomshälsan samt Länsstyrelsen i Östergötland.

www.umo.se Ungdomsmottagningarnas webbplats tar upp våld och kränkningar i nära relationer. UMO ges ut och produceras av Sjukvårdsrådgivningen.

www.brottsrummet.se En webbplats för ungdomar om lag och rätt. Brottsrummet ges ut av Brottsförebyggande rådet.